

Hyvän tekemisen itsekritiikki

PEKKA WAHLSTEDT

Miten pyyteetön hyvän tekeminen ja ahne valta liittyvät toisiinsa? Ja mitä kritisoitavaa on ihmisarvon ja ihmisoikeuksien nimiin vannovassa humanitarismissa?

Hyvän tekeminen ja valta löytää humanitarismista jonkin arvosteltavaa, vaikka kirja keskittyy hyvän tekemisen ja humanitarismin yhteen jaloimpaan ilmenemismuotoon, kehitysmaiden ja muiden kaukana sijaitsevien maiden kurjissa oloissa elävien ihmisten auttamiseen. Arvostelua saavat osakseen sekä YK, Lääkärit ilman rajoja -järjestö ja Amnesty International että yksityiset hyvän tahdon lähettiläät ja symbolit, kuten näyttelijät Audrey Hepburn ja Angelina Jolie. Lisäksi kirjassa pureudutaan puolueettomana pidetyn humanitarismin ja ihmisyyden filosofiseen historiaan ja arvostellaan sen länsimaista luonnetta.

Lääkärit ilman rajoja -järjestön historia ilmentää perustavia ristiriitoja auttamistyössä. Aluksi 1970- ja 1980-luvuilla lääkärit omaksuivat puolueettoman kannan ja keskittyivät kärsivien ja vahingoittuneiden parantamiseen. Mutta he eivät halunneet kauan katsoa sivusta verisiä ja väkivaltaisia ihmisoikeuksien rikkomisia, joiden tekijöinä toimivat sekä länsimaiset että kohdemaan vallanpitäjät. He kytkivät avustustyöhön myös poliittisen kannanottamisen ja vetoomusten esittämisen. Myöhemmin lääkärit kuitenkin palasivat takaisin pelkiksi parantajiksi. Tärkeä syy oli se, että lääkärit joutuvat vedetyksi mukaan

likaiseen poliittiseen peliin, mikä vaarantaa varsinaisen tehtävän suorittamisen.

Aihetta käsittelevässä kirjoituksessa kuitenkin todetaan, että lääkärit ovat länsimaisia ja länsimaisen kasvatuksen ja koulutuksen saaneita; pelkän neutraalin tiedemiehen roolin ottaminen johtaa helposti siihen, että lääkäreistä tulee passiivisia teknokraatteja poliittisen vallan palveluksessa.

Vuonna 1961 perustettu Amnesty International taas on monille ihmisoikeusjärjestön perikuva. Aluksi järjestö keskittyi puolustamaan mielipidevankien oikeuksia ja vastaavia vakavia ihmisoikeuksien loukkauksia. Vuosien saatossa järjestö on menestyksensä myötä 1990-luvulta lähtien nopeasti laajentanut toimintaansa, mikä huipentui siihen, että järjestö sitoutui edistämään kaikkia ihmisoikeuksia – taloudellisista ja sosiaalisista sivistyksellisiin oikeuksiin saakka.

Mitä ongelmallista tässä sitten on? Kirjan mukaan yksi perustava ongelma on siinä, että kun yrittää tehdä kaikkea, punainen lanka katoaa, eikä mihinkään paneuduta syvällisesti – määrä menee laadun ohii. Syvällisyyden tilalle on tullut himo saada enemmän jäseniä, rahaa ja näkyvyyttä.

Samalla ainutkertainen ja muista poikkeava järjestö hukkoo järjestöjen suureen massaan. Kirjoittaja tiivistää ongelman kysymykseen: jos Amnesty Internationalia ei olisi olemassa, viitsisikö kukaan keksiä sitä 2010-luvulla?

Frank Johansson (toim.)
Hyvän tekeminen ja valta
Humanitarismin kriittistä
tarkastelua
Gaudeamus, 2013

Kaikki järjestöt ja muut länsimaiset hyväntekijät rummuttavat ajavansa puhtaan ja puolueettoman ihmisyyden ja ihmisoikeuksien asiaa. Kirjan kärkevin ja filosofisin kritiikki kohdistuu itse humanitarismin ja ihmisoikeuksien näennäisen universaaliin luonteeseen.

Vaikka nykyään ihmisyyttä ja ihmisoikeuksia pidetään ajan ja paikan yläpuolella leijuvina ylevinä ja universaaleina aatteina, ne kuitenkin paljastuvat puolueelliseksi, tietynlaista ihmisyyttä ja siihen kytkeytyvää elämäntapaa ilmentäviksi historiallisiksi luomuksiksi. Tässä valta tulee vahvasti mukaan, koska länsimaiset ihmiset vievät humanitarismin ja ihmisoikeuksien varjolla omaa identiteettiään ja elämäntapaansa vieraisiin kulttuureihin. Nämä vieraiden kulttuurien ihmiset mielletään mykiksi ja takapajuisiksi, joiden tulee vain ottaa vastaan ja kuunnella, oppia ja omaksua mitä viisaammilla ja kehittyneimmillä on heille tarjottavanaan.

Myös hyväntekeväisyydelle omistautuneet tähdet, kuten Hepburn ja Jolie, auttavat piilottamaan tämän eriarvoisuuden, koska he kiinnittävät ihmisten huomion itseensä. Näin heidän kuuluisuutensa sädekehä kätkee kaukana asuvien ja kasvottomiksi jäävien ihmisten kärsimyksen arjen ja ne rakenteet, jotka kärsimystä

pitävät yllä – itse asiassa länsimaiset hyötyvät kärsivistä kehityksimaalaisista, koska se saa hyväntekeväisyyttä harjoittavan tuntemaan itsensä sankariksi tai pyhimykseksi.

Kirjassa luodetaan humanitarismin ja ihmisoikeuksien historiaa. Aiemmin ihmisyy ei piiloutunut universaalin ja kasvottoman humanitarismin kaapuun. Humanitarismi tulee antiikin Rooman sanasta *humanitas*. Roomassa *homo humanus* erotettiin *homo barbarus*sesta. Maailmaa valloittavat roomalaiset olivat ihmisiä ja heidän

kohtaamiensa ja valloittamien kulttuureiden asukkaat barbaareja. Koko historia on meidän päiviimme asti erilaisten ihmisyyksien kamppailua – jokainen haluaa esittää edustavansa aitoa ja alkuperäistä ihmisyyttä, koska ihmisyy tulee arvohierarkiassa heti jumalan jälkeen.

Kirjassa viitataan tähän historialliseen kamppailuun ja kysytään, että jos ihmisyy on valmis, luonnon tai jumalan antama, miksi sen puolesta pitää taistella kynin ja miekoin.

Hyvän tekeminen ja valta -kirjan ansio ja eroavuus muis-

ta alan kirjoista on siinä, että se paljastaa tämän puolueellisuuden ja vallankäytön liikuttavan ja sääliin vetoavan retoriikan alta, jossa vallankäyttö esiintyy humanitarismina ja hyväntelemisenä. Kirjoittajien ansio on myös se, että monet heistä työskentelevät tai ovat työskennelleet kirjassa käsitellyissä järjestöissä. Toivottavasti itsekriittinen henki leviää kirjan välityksellä myös laajemmin hyvän tekemiseen keskittyviin järjestöihin.

Voittamisen pakko ja kirous

JARKKO ESKOLA

Ranskan ympäriajon, Tour de Francen, pyöräilyn ehdottomasti arvostetuimman kansainvälisen kilpailun seitsemänkertaisen voittajan, jo legendaksi nousseen Lance Armstrongin ura päättyi lopullisesti tämän kirjan julkituloon. USA:n antidopinglautakunta (USADA) riisti häneltä kertyneen todistusaineiston perusteella kaikki Tour de France -voitot, ja hänet julistettiin elinikäiseen kilpailukieltoon. Kirja meni painoon 15. elokuuta 2012, sen kirjoittamisen ja tietojen tarkistamisen kestänyt kaksi vuotta. Kirjan jälkisanat on kirjoitettu helmikuussa 2013, jolloin Armstrong oli jo nöyrytnyt tunnus-

tamaan julkisesti Oprah Winfrey'n suorassa TV-haastattelussa syöllistyneensä EPO:n, testosteronin, kortisonin, kasvuhormonin ja toistuvien verenvaihtojen käyttöön saavuttaakseen voitot tuossa kolmiviikkokisassa, rankassa ja raskaassa kilpailussa. Kirja paljastaa yli kymmenen vuotta jatkuneen laajalaisten, systemaattisen dopingkäytön ja siihen liittyneen joukkueita ja niiden jäseniä sitoneen ”omertan”, vaikenemisen ja kaiken kieltämisen kulttuurin. Kirja on jo saanut Englannin vuoden 2013 Urheilukirja-palkinnon.

Kirja on samalla Tyler Hamiltonin, Ateenan olympialaisissa

Tyler Hamilton & Daniel Coyle
The Secret Race
Inside the Hidden World of
the Tour de France
Doping, Cover-Ups and
Winning at all cost
Gorgi Books, 2013

pyöräilyn kultamitalin voittaneen ja Lance Armstrongin lähimmän joukkuekumppanin, omakohtainen elämäkerta. Siinä tämä kerran Armstrongin lähiystävä ja joukkueoveri vuodattaa julkisuuteen kilpapyöräilyn vaietut salaisuudet, sen dopingmaailman salat, tekniikat, lääkärit, metodit ja niihin liittyvän vaikenemisen, sa-